

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรม ทำให้มีศักยภาพด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี นักท่องเที่ยวที่ได้มาเยือนจึงเกิดการรับรู้ถึงคุณค่า และความงดงาม เกิดเป็นความประทับใจในอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ ดังจะเห็นได้จากการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวและการเดินทาง (Travel and Tourism Competitiveness Index) ของ World Economic Forum หรือ WEF โดยในปี 2556 ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของไทยอยู่ในอันดับ 43 จาก 140 ประเทศทั่วโลก หรืออันดับ 9 จาก 25 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558: 1)

พื้นที่ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและด้านวัฒนธรรมหลากหลาย แต่ละแห่งต่างมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัส โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว และให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เช่น จังหวัดเชียงใหม่ได้มีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการเสนอให้เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองมรดกโลก (Nation TV, 2558) นักท่องเที่ยวผู้ชื่นชอบในวัฒนธรรมจึงนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวกันอย่างมาก แต่ในทางกลับกันหากแหล่งท่องเที่ยวใดที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมากย่อมก่อให้เกิดปัญหาในด้านต่างๆ ตามมา ดังที่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2558) ได้กล่าวไว้ในยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560 ว่าการท่องเที่ยวไทยยังมีปัญหาสะสมอย่างยาวนานที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว การกระจัดตัวของนักท่องเที่ยว ความไม่พร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ทักษะและองค์ความรู้ของบุคลากรท่องเที่ยว ขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึง

ปัญหาการบริหารจัดการของภาครัฐและการบูรณาการ เพื่อการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ ความล้ำสมัยของกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย เป็นต้น

กลยุทธ์การพัฒนาเชิงพื้นที่ ที่ได้กำหนดพื้นที่ในการพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวในระยะเร่งด่วนออกเป็น 8 เขตพัฒนาการท่องเที่ยว 12 เมืองต้องห้ามพลาด และ 8 เขตพื้นที่เมืองชายแดน ซึ่งหนึ่งในพื้นที่นั้น ก็คือ เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง และพะเยา โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาล้านนาเชิงสร้างสรรค์ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงอนุภาคลุ่มน้ำโขง ผ่านมาตรการการยกระดับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาล้านนาสู่สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและนิยมเลือกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอันดับต้นๆ แหล่งหนึ่ง นั่นก็คือ “วัด” ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทในสังคม ชุมชน ประเทศ และนานาชาติ นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจทางด้านศาสนา และพัฒนาจิตใจของคนในชุมชน อีกทั้งยังมีศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมที่งดงาม เป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของพุทธศาสนาและเป็นสมบัติของประเทศชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดภาคเหนือตอนบน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์เก่าแก่ และมีวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า จึงทำให้วัดยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งถือได้ว่าเป็นเสน่ห์เฉพาะตัวที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจำนวนมากเดินทางมาเยือนอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้การติดต่อสื่อสารหรือการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ ที่อยู่ห่างไกล สามารถทำได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว มีความสะดวกสบาย ในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ยังได้ส่งผลให้วัฒนธรรมต่างๆ ถูกปรับเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย วัดซึ่งเป็นสถานที่ทางวัฒนธรรมอีกแห่งหนึ่งจึงได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของโลก ทำให้บทบาทของวัดในการเป็น “บวร” ได้เปลี่ยนแปลงไป

ปัจจุบันวัดส่วนใหญ่ได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีนักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้ามาเป็นจำนวนมากเกิดปัญหาผลกระทบต่อวัดในหลายด้าน เช่น วัดหรือชุมชนไม่สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น วัดไม่สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ วัดมีบริบทที่ไม่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน สูญเสียความเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิม ศิลปวัฒนธรรมและโบราณสถานเสี่ยงต่อการถูกทำลาย จากการศึกษาของกรรณิกา คำดี (2558) พบว่าในมุมมองของพระภิกษุที่มีต่อการท่องเที่ยวภายในวัด พระภิกษุต้องการให้เข้ามาปฏิบัติธรรมเป็นหลัก ส่วนเรื่องที่พักผ่อนหย่อนใจให้เป็นเรื่องรอง ซึ่งกาญจนา แสงลัมสุวรรณ และศรัณยา แสงลัมสุวรรณ (2555: 141)

ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวไว้ว่า ผลจากการท่องเที่ยวที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น จะนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของสถานที่ท่องเที่ยวและการสูญเสียมูลค่าทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวจึงเปรียบเสมือนดาบสองคม ถ้าไม่มีการวางแผนอย่างเหมาะสม ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญเพื่อนำไปสู่การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ภัชรบถ ฤทธิ์เต็ม (2558) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในวัด พบว่า การที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนเชิงใหม่เป็นจำนวนมาก และนโยบายของรัฐที่มุ่งเน้นให้จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ด้วยการใช้ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวเป็นจุดขายโดยไม่คำนึงถึงความพร้อมและขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวทั้งทางกายภาพและทางสังคมในแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาด้านการท่องเที่ยว 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ ปัญหาด้านอุปทานการท่องเที่ยว ปัญหาการพัฒนาสถานที่และสินค้าของการท่องเที่ยว ปัญหาด้านบุคลากรการท่องเที่ยว ปัญหาสภาพแวดล้อม และปัญหาด้านนโยบายการท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีข้อเสนอแนะที่วัดควรปรับปรุง คือ ปัญหาความเสื่อมโทรมของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาด้านสาธารณูปโภคและสวัสดิภาพของนักท่องเที่ยว ปัญหาการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ปัญหาด้านการจัดการการท่องเที่ยว และปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโดยท้องถิ่น

นอกจากนี้ พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทร์เมือง (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอกในเกาะรัตนโกสินทร์ โดยทำการสำรวจและประเมินศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวของพระอารามหลวงชั้นเอกในเกาะรัตนโกสินทร์ 7 วัด ได้แก่ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร วัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร และวัดบวรนิเวศราชวรวิหาร พบว่า ทรัพยากรทางวัฒนธรรมในพระอารามหลวงชั้นเอกทุกวัด มีศักยภาพโดดเด่น ซึ่งทางภาครัฐพร้อมให้การสนับสนุน ภาคเอกชนมีความสนใจร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวยังปลื้มในความงดงามของพระอาราม แต่ในด้านการบริการการท่องเที่ยวของพระอาราม 5 วัด ยังไม่ได้มาตรฐาน ยกเว้นวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ยังไม่สามารถหาข้อสรุปที่เหมาะสมในทิศทางเดียวกันได้ ระหว่างแนวคิดการอนุรักษ์กับแนวคิดเพื่อการพัฒนาวัดเพื่อบริการการท่องเที่ยว รวมถึงการใช้อำนาจบริหารสั่งการต่างๆ ของวัด

ดังนั้นการบริหารจัดการภายในวัดจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัด โดยจะเห็นได้จากการศึกษาของสุชานาฏ สิตานุรักษ์ และใบชา วงศ์ดุษ (2554) เรื่อง วัดในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่า วัดที่เลือกเป็นกรณีศึกษาทั้งหมด 21 วัด เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพใน

ระดับสูงเกือบทั้งหมด โดยวัดทั้ง 21 วัด มีการบริหารจัดการแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน 3 รูปแบบใหญ่ ขึ้นอยู่กับเรื่องที่จะบริหารจัดการ ซึ่งจากข้อค้นพบดังกล่าว และจากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษารูปแบบในการบริหารจัดการวัด โดยมุ่งประเด็นสำคัญตามแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนใน 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มิติด้านการสร้างคามพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว และมิติด้านการสร้างควมมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548: 19-20) เพื่อเป็นการพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการรักษาวัฒนธรรมล้านนาให้คงอยู่ เพื่ออนุรักษ์ ส่งเสริม สืบสาน และเผยแพร่สู่เยาวชนคนรุ่นหลัง ตลอดจนเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการเสนอขอการเป็นเมืองมรดกโลกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน
2. ทดลองใช้และประเมินการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน
3. ปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้

1. ได้รูปแบบการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสม เพื่อให้วัดที่ต้องการให้วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของพื้นที่ เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป
2. วัดในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีศักยภาพเหมาะสม ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเกิดความประทับใจ มาเยี่ยมชมจำนวนมาก และมีการกลับมาเที่ยวซ้ำ เป็นการส่งเสริมรายได้ เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของชุมชนและประเทศชาติ

3. ชุมชนและจังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน ตามแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใน 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มิติด้านการสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว และมิติด้านการสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548: 19-20)

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยทำการศึกษาวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขต 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน พะเยา แม่ฮ่องสอน ลำปาง แพร่ และน่าน

3. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ เจ้าอาวาสวัด พระลูกวัดที่ปฏิบัติหน้าที่ในด้านการบริหารจัดการวัด กรรมการวัดหรือมัคทายกที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัด จำนวน 10 วัด ในเขต 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

2. ประชากรที่ใช้ในการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาและวัดผล ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัฒนธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการ

3. ประชากรที่ใช้ในการตรวจสอบความเป็นไปได้ในการใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เจ้าอาวาสวัด พระลูกวัดที่ปฏิบัติหน้าที่ในด้านการบริหารจัดการวัด กรรมการวัดหรือมัคทายกที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัด จำนวน 71 วัด ในเขต 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

4. ประชากรที่ใช้ในการทดลองใช้และประเมินการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เจ้าอาวาส พระลูกวัดที่ปฏิบัติหน้าที่ในด้านการบริหารจัดการวัด พระสงฆ์ กรรมการวัดหรือมัคทายกที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัด คนในชุมชน และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในวัดจำนวน 1 วัด ในจังหวัดเชียงใหม่

4. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

- การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนใน 3 มิติ ได้แก่

(1) จิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ เจ้าอาวาส พระลูกวัด กรรมการวัด ชุมชน และนักท่องเที่ยว

(2) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

(3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่น

- การบริหารแบบพุทธวิธี ประกอบด้วย 5 กระบวนการ ได้แก่

(1) การวางแผน

(2) การจัดองค์กร

(3) การบริหารงานบุคคล

(4) การอำนวยการ

(5) การกำกับดูแล

คำนิยามศัพท์

รูปแบบการบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการหรือการดำเนินงานร่วมกันของบุคลากรในวัดและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้แนวทางการบริหารแบบพุทธวิธี ซึ่งประกอบไปด้วย 5 กระบวนการ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการกำกับดูแล

การวางแผน หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย การกำหนดแนวทางปฏิบัติงาน การประเมิน ตลอดจนการทบทวนและปรับแผนของวัด

การจัดองค์กร หมายถึง การกำหนดและจัดแบ่งประเภทของกิจกรรมตามสาขางาน บังคับบัญชาภายในวัด และมีการกระจายอำนาจ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

การบริหารงานบุคคล หมายถึง การดำเนินงาน การสรรหา การคัดเลือกบุคลากร รวมถึงการฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากรของวัด

การอำนวยการ หมายถึง การสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินงานตามแผนที่ได้วางเอาไว้ โดยเจ้าอาวาสจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

การกำกับดูแล หมายถึง การตรวจสอบ และติดตามผลการทำงาน และดำเนินการแก้ไข เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายของวัด

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวที่แสดงถึงความเป็นวัฒนธรรม หรือเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี ศิลปะแขนงต่างๆ รวมถึง ความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคม และวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนั้นๆ

รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการวัด ที่มีการวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการกำกับดูแล ใน 3 มิติ คือ มิติด้านการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มิติด้านการสร้างควมพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว และมิติด้านการสร้างควมมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ ได้ชื่นชมคุณค่า ความงดงามของประวัติศาสตร์ หรือเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมภายในวัด โบราณสถาน รวมถึงประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิตในชุมชนนั้น ทำให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ทั้งด้านรายได้และองค์ความรู้ ตลอดจนเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืนต่อไป

มิติด้านการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย หมายถึง มิติในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจ และการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายในการปกป้องรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงไว้ซึ่งความสวยงามและคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว

มิติด้านการสร้างควมพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว หมายถึง มิติในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยมีแนวคิดให้นักท่องเที่ยวมีความปรารถนา พึงพอใจ หรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ และวัฒนธรรม

มิติด้านการสร้างควมมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น หมายถึง มิติในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยมีแนวคิดในการมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่น ด้วยการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม

ภาคเหนือตอนบน หมายถึง จังหวัดที่อยู่ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย จำนวน 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน พะเยา แม่ฮ่องสอน ลำปาง แพร่ และน่าน